

Prodit Budapestini, VIII., Baross-u. 62. circa Idus cuiusque mensis, excepto Julio et Augusto
Pretium subscriptionis annuae 60.000 coronarum (4 P 80 f).

Mensis Aprilis.

Anni antiqui mensis alter erat Aprilis et cum¹ mensis primus patri eius tribueretur, qui urbem Romam condiderat, mensis Aprilis sacer erat patronae atque adiutrici populi Romani, Veneri, quae Troia arma ferebat. Nec Veneri tempus ullum aptius erat, quam ver. Mense Aprili ver aperit omnia densaque² asperitas³ frigoris cedit⁴ et feta⁵ terra patet:⁶ quae latuerunt⁷ prius, Venere iubente reperta sunt.

Vere nitent⁸ terrae, nunc erupta⁹ tellure¹⁰ herbae¹¹ cacumina¹² tollunt, nunc palmes¹³ tumido¹⁴ cortice¹⁵ gemmas¹⁶ agit,¹⁷ non gaudet iam pecus stabulis¹⁸ aut arator¹⁹ igni; siccae²⁰ adhuc carinae²¹ per aequora vehuntur,²² nec iam timent hiemis minas... Omnia sub²³ divo²³ optime se habent.

Etformosa Venus formoso tempore digna est, quo matres nurusque²⁴ Latiae rite eam colant albis nunc floribus, nunc rosis rubris: eam potissimum²⁵ colunt, quia patrona est felicitatis coniugalis...²⁶

Per totam Italiam et templa aedifica-

bantur deae, sub qua et forma et mores et bona fama manebat. Illa detraxit feros habitus²⁷ homini, cui cultum²⁸ mundamente²⁹ curam dedit.

Qua autem ceremonia coluerint Romani Venerem, vel inde eluet,³⁰ quod postr. Non. Apr. anni centesimi vicesimi tertii, cum Hadrianus imperator Hyblam venisset, ut de Aetna monte solis ortu delectaretur, festum sollempne³¹ in honorem divae potentis celerabatur. Ex hoc tempore notissimum est carmen, Per vigilium³² Veneris, quod tunc cantabatur.

Pictura ostendit nobis caput statuae marmoreae, quae nomine Veneris Meliae³³ Parisiis asservatur. Artis hoc opus celebrarium saeculo quarto a. Christum natum factum esse videtur. Anno MDCCXX. in insula Melo (nunc Milo), a rustico inter arandum inventa, rei publicae Gallicae sex milibus fr. venit.³⁴

¹ amíg ² sűrű, élés ³ kemény hideg ⁴ enged
⁵ termékeny ⁶ megnyílik ⁷ el volt rejte ⁸ ragyog
⁹ enged ¹⁰ föld ¹¹ nővényzet ¹² hegye, csúcsa
¹³ szőlöhajtás ¹⁴ duzzadt ¹⁵ héj ¹⁶ rugy ¹⁷ hajt
¹⁸ istálló ¹⁹ gazda ²⁰ száraz ²¹ csónak ²² megy
²³ szabad ég alatt ²⁴ meny ²⁵ leginkább ²⁶ családi
²⁷ szokás ²⁸ műveltség ²⁹ tiszta ³⁰ kitünik ³¹ ünnepi
³² éjjeli ájtatósság ³³ milói ³⁴ elad.

Per.
Lat
020

Sanctus Stephanus.

Scripsit: V. F.

Vix iam prima diem lux significarat adesse:
Cum dux praefectos ad se vocat atque ita fatur:
«Vade age confortim, Iuli Stephanoque referre¹
Ne cunctare² hostes acri certamine victos
Et cecidesse ducem. Turbatis hic ubi pacem
Reddidero terris regi festinus honorem
Coram praestabo.³ Comites⁴ tibi, quos placet addo».
Mox iter ingreditur septem comitatus amicis —
Iulius et Tisiam transgressus lata per arva
Hungariae sedem velis⁵ remisque⁶ petebat.⁶
Forte⁷ dies sollemnis⁸ erat magnoque tumultu
Urbs antiqua, viae, fana, litus ubique sonabant;
Maxima nobilium vis⁹ eo convenerat agris
Omnibus e regni festum¹⁰ visura: caballos¹¹
Rure, boves, mulos¹² agilabant fuste coloni.
Nuntius huc venit ducis ad regemque vocatus
Coram principibus regni magnaqua corona¹³
Talia subducto¹⁴ vultu dat verba superbus:
«Augustissime rex, fastos vicimus hostes
Caesaque per latos requiescunt agmina campos.

De pruna hominis senis.

Fabula popularis.

In Latinum convertit: Franciscus Szabó.

Fuerunt olim vir et mulier quaedam pauperimi. Adeo miseri fuerunt, ut ne lignum quidem habuerunt, quo ignem accenderent. Abierunt in vicum quendam, ubi farinam paucam acceperunt. Mulier fecit ex ea libum, sed nihil habuerunt, quo id torrenter. Tunc uxor ad consortem: «Exi — inquit — ad viam et quaere alicubi ignem.» Exit vir et vidit in fine viae ignem fulgere. Introit ad uxorem ac petit ab ea ollam, in qua prunam ferret. Pervenit ad finem viae, sed ignis etiam tunc longe afuit; perveniens ad ignem, vidi prope ignem hominem senem sedentem.

«Salve, mi ave!» — inquit.

Ipse ego ductorem longo certamine vici
Achtonium duraque caput cervice recisum,
Ut verbis credas velo prudens adopertum¹⁵
Ecce tuli mecum». Dixit pannoque soluto
Illico sanguineum caput expediens¹⁶ levat alle¹⁷
Turpificata¹⁸ vident homines ducis ora tyranni
Miranturque viri virtutem forte¹⁹ gerentis.
At rex laetus eum verbis compellat amicis:
«Talia fecisti tu, Iuli, fortis in armis,
Quae sint digna bona mercede²⁰ ac munere²¹
summo.
Hospes eris noster magno decoratus²² honore
Eo tibi, si possum, faciam²³ satis omne petenti». Iulius obtinuit servorum postea curam²⁴
Successuque²⁵ bono tumidus²⁶ nova munera gessit.

(Ad numerum proximum.)

1 jelent 2 késlekedik 3 ad 4 kísérő 5 teljes erővel
6 tart 7 épen 8 ünnepi 9 tömeg 10 ünnep 11 ló
12 öszvér 13 gyülekezet 14 gögös 15 betakar 16 elő-
vesz 17 magasan 18 eltorzult 19 hóstett 20 jutalom
21 ajándék 22 kitüntet 23 teljesít 24 felügyelet 25 ered-
mény 26 gögös.

«Salve, cur venisti huc?»

Homo pauper enarrat, cur veniret.

«Mi fili — inquit senex — ferre potes tot,
quot vis, tamen pauperes eritis.»

Homo pauper oneravit ollam pruna et gratias agens domum rediit. Domi ignem accenderunt et reliquas prunas abdiderunt in cubiculum. Mane ignem accendere volunt. Vident in olla prunam aurum et argentum factam esse.

Audivit hoc dives vicinus et sic secum cogitat:

«Eia, etiam ego abeo!» Ollam magnam secum fert et exsultat pecunias magnas se accepturum esse sperans. Pervenit ad ignem et dicit seni:

«Salve, mi care ave!»

«Cur venisti mi fili?»

«Prunam volo ferre, quia non possumus ignem accendere — mentitur homo dives.

«Ferre potes; satis est hic!»

Laetitiam capiens vicinus dives refersit ollam prunā et domi abdidit in cubiculum. Pruna vero nocte inflammavit domum.

Sic poenas dedit homo dives avaritiae suaee.

Lucius Marius.

Scripsit: Church A. J. In Latinum convertit: Valentinus Fehér.

7. In portu.

Incredibile¹ dictu¹ est, quanto gaudio Thero et Philarete Lucium acceperint. Philarete valde superba erat, quod Lucio, quem semper amabat, a magnis imperatoribus honor habebatur et res² gestae² virtutesque³ viriles ab omnibus laudabantur. Sed gaudium infirma⁴ mercatoris valetudine⁴ perturbatum est. Praeterea multas acceperat bonorum calamitates, quas viribus deficientibus resarcire⁵ non poterat. Ergo postquam gaudium videndi⁶ expletum est, sic adolescentem alloquitur :

— Nunc quid vis agere? Condiciones⁷ meae non sunt eius modi, de quibus desperem.⁸ Omnia, quae amisi, rursus recuperare poteris. Habes mercandi facultatem. Ad tempus⁹ te adiuvabo.

— Pater — respondet Lucius — nullam ambitionem habeo. Noli irasci, quod condicioni tuae non assentior.

— Nolo te cogere. Scio te nunquam sperasse filiam viri divitis uxorem esse ductrum. At, opinor, ne indotatam¹⁰ quidem duces uxorem. Statim ut filia nata est, summam seposui in tuto collocatam neque unquam caput¹¹ aut usuras¹² attigi. Summa est tricies fere centenorum milium sestertium. Adest praeterea tua pecunia, quam mihi tradidisti atque interdum misisti. Quam, ut poteram, dispensabam.¹³ Haec pecunia explet numerum quinquaginta milium sestertium, cui addenda sunt ducenta milia, quae tibi rex Deiotarus solvit. Praeterea Pompeius pollicitus est te etiam praedarum partem accepturum esse.

Tum Lucius narravit de opibus,¹⁴ quas sibi Chrosimus aperuerat.

— At ego — pergit¹⁵ dicere¹⁵ — dubito, nostraene sint opes, si eas reppererimus. Illas eorum esse credo, quibus abreptae sunt.

— Recete putas — inquit mercator. — Itaque magistratus Tharsenses de his rebus certiores facies. Nam opes effodiendas esse liquet.¹⁶

His rebus fiebat, ut Thero et Lucius non

cessarent urbi praefectum visere eique rem prodere.¹⁷ Praefectus statim convocato consilio Lucium introducit et rogat, ut ea, quae sibi iam dixerit, repetat. Postquam Lucius peroravit,¹⁸ breve secretumque sequitur consilium, quo facto Lucius et mercator iterum intromittuntur.

— Bene fecistis — infit praefectus — quod rem ad nos detulisti. Quare vos invitamus, ut opes inquirendas suscipiatis. Si vultis, unus ex nobis addetur vobis, qui adsit inquisitioni. Decima pars opum repartarum vobis tradetur.

Tum iter maxima celeritate paratur. Nautas fidissimos alios mercator, alios magistratus elegit. Philarete vehementer rogavit eos, ut sibi una proficiisci liceret. Pater et Lucius assentiuntur. Ineunte sextili¹⁹ mense omnia parata erant. Spatium inter Cretam et Tharsum erat circiter milium passuum quingentorum.

Sedecim fere diebus Cretae litus, quod ad orientem spectat, nacti sunt. Tum inquirendi difficultates incipiebant. Erant enim complures insulae parvae, ad quas descriptio plus minusve²⁰ conveniebat.²¹ Diebus decem post iam spes abiiciebatur. Tum Philaretae venit in mentem optimae cogitationis.

— Luci — inquit — non recte facis, quod locum istum semper luce²² quaeris. Tu semel eum diluculo²³ vidisti. Haud ignoras, quantum luce et umbris forma loci mutetur.

Res placet. Statim navis ad insulam dirigitur, quam potissimum rectam esse putabant. Continuo prospere fit experimentum.²⁴ Lucius cognovit locum, quem novem annis ante fugiens viderat et prima vestigia opum repperit.

Tum praefectus urbi duas nautas ad inquirendum delegit eosque secreli²⁵ consciós²⁶ fecit.²⁶ Placuit, ut viatores noctem in litore consumerent, praefectus et duo viri electi comites essent, ceteri nautae in navi remanerent.

¹ hihetetlen ² viselt dolgait ³ vitézség ⁴ betegség
⁵ pótól ⁶ viszontlátás ⁷ helyzet ⁸ kétségebbe esik
⁹ egy ideig ¹⁰ hozomány nélkül ¹¹ töke ¹² kamat
¹³ kezel ¹⁴ kincs ¹⁵ folytat ¹⁶ világos ¹⁷ feltár
¹⁸ végzett a beszéddel ¹⁹ augusztus hónap ²⁰ többé-
kevésbé ²¹ illik ²² nappal ²³ hajnal ²⁴ kísérlet
²⁵ titok ²⁶ beavat.

Inquisitores igitur in litus escendent; mensiones,²⁷ quas Heracleonis filius significaverat, cum cura fiunt; planities in silva facile reperitur. Tamen caelum ante solis occasum per semihoram²⁸ nubilum²⁹ erat. At caurus leniter coortus nubes dissipat et caelum serenum redditur. Concubia³⁰ nocte omnes sidera exspectant; mox Vergiliae³¹ conspiciuntur. Loco signato nocte requiescunt.

Cum dilucescere³² inciperet, ad fodiendum aggrediuntur. Tribus fere horis post rem ianuae similem inveniunt; quam cum infregissent, in fauces³³ arcuatas³³ pervenerunt. Inde via ferebat in speluncam naturalem. Cum oculi obscuru lumiini assuevissent, in aerario³⁴ se esse putarunt. Praeter parietes magna scrinia³⁵ alia aliis superposita³⁶ stabant. Scriniis patefactis variae res pretiosissimae conspiciuntur. Per multa erant signa³⁷ sacra et aurea et argentea, camellae, patinae, cultelli, calices gemmis opipare³⁸ distincti. Praeter immensam vim vasorum aureorum et argenteorum erant anuli graves et ornamenta sine gemmis.

Paeffectus rebus diligentur inspectis obsignata³⁹ scrinia in navem portari iussit. Et quamquam nautae rem obscure ferebant, tamen animi sunt allevati, cum in sinum Tharsi feliciter pervenerunt.

Opibus computatis⁴⁰ atque aestimatis⁴¹ pars, quae repertoribus obtigerat, quadragies quinques centena milia sestertium expiebat. Cuius dimidiam partem Lucius sibi habebat, alteram, ex qua caput beneficentiae⁴² fieret, magistratui creditit.⁴³ Ii, quibus illae praedae ereptae erant, si qui cogniti erant, magnas summas acceperunt; reliquum oppido datur.

Postquam negotia expedita sunt, in návem ascenderunt et Tarentum petebant.

— Nuptias — inquit Lucio mercator — Tarenti fieri velim. Ibi enim nata est mihi filia ibique consanguinei⁴⁴ vivunt.

Lucius consilio non dissuadebat et Philaretē gaudio exsultabat locum natalem se visuram esse. Iter erat tranquillum; a. d. VIII. Kal. Nov. Tarentum pervenerunt. Nuptiae post dies octo factae sunt.

In sequenti anno Lucius invitatus est, ut

triumpho Pompei interesset. Lectores descriptionem illius clari spectaculi, cui par vix aliud unquam erat in orbe terrarum, alibi reperiunt. Lucius tantam praedarum partem obtinuit, quasi tribunus militum esset.

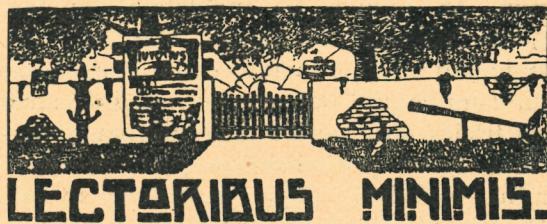
Postquam Tarentum rediit, a Therone in conclave vocatus est.

— Rem — inquit — dicam tibi necopinatam. Nam partem rerum familiarium in praedio Peloponnesiaco collocavi;⁴⁵ Scyllus appellatur et ut certe novisti, sedes fuit Xenophontis illius Atheniensis. Agrum priori possessori collocavi,⁴⁶ quae locatio me mortuo finem capiet. Postea tu praedium habebis.

In sequenti anno, postquam senex nepotem osculatus est, mox senectute confectus expiravit. Eodem anno Lucius cum uxore in Graeciam se contulit.

(Ad numerum proximum)

²⁷ mérésék ²⁸ félőráig ²⁹ felhős ³⁰ ejfél ³¹ fias-
tyúk ³² hajnalodik ³³ boltozatos folyosó ³⁴ kincs-
tár ³⁵ egymás fölé helyezett ³⁶ szekrény ³⁷ szobor
³⁸ gazdag ³⁹ lezárt ⁴⁰ összeszámít ⁴¹ megbecsül
⁴² jótékonysági alap ⁴³ rábíz ⁴⁴ rokon ⁴⁵ befektet ⁴⁶ bérbe ad.

Vulpes.

Aliquando vulpes silvam transibat. Cum iret atque ambularet, calceos¹ ligneos invenit. Iam advesperaverat, cum ad domum rusticū² pervenit.

— Recipe³ me nocturno hospitio³ — rogat rusticum.

Rusticus renuit.⁴

— Facere non possum, quia nos quoque arte⁵ habitamus.

— Non opus est mihi — inquit vulpes — locus amplius: satis erit scamnum⁶ angustum.

¹ cipő ² paraszt ³ szállást ad ⁴ fejét rázza ⁵ szo-
rosan ⁶ lóca.

Rusticus miseretur vulpis eamque tecto
recipit.

Priusquam vulpes dormitum ivit, rogat dominum, ut calceos ligneos in gallinarium⁷ condat. Rusticus condidit.

Post medium noctem, cum iam omnes dormiebant, vulpes e scamno surgit, clam irrexit in gallinarium, calceos abdit.⁸

Mane priusquam discessit, petit a domino
calceos.

Rusticus ad gallinarium it, sed calceos
non reperit.

— Hei,⁹ vulpes — inquit — magnum
accidit incommodum:¹⁰ noctu calcei tui
amissi sunt.¹¹

— Itane? ¹² Ergo da mihi gallinam pro
calceis.

Rusticus dat et vulpes iter continuat.¹³

Vespere pervenit ad aliam domum rusticam. Hic quoque nocturnum hospitium quaerit¹⁴ et gallinam inter anates¹⁵ ponit. At noctu gallinam eximit¹⁶ et comedit. Mane lamentatur,¹⁷ quod gallina amissa est et anatem a rustico postulat.

Tertia nocte itidem¹⁸ agit. Tum anatem in ovile¹⁹ condit, noctu eximit, comedit; mane óvem pro anate postulat.

Proxima nocte ovem inter boves condit,
noctu furatur, comedit; mane bovem pro-
ove accipit.

Deinde abiit, bovem occidit, pellem²⁰
deglubit,²¹ carnem comedit, pellem stra-
mento²² farcit.²³

Tum ursus et lupus occurrunt. Vulpes eos compellat!

— Si chamulcuni²⁴ paretis,²⁵ pulchre
chamulco yehamur!

Ursus et lupus abeunt, chamulcum et
ornatum²⁶ equestrem²⁶ furantur. Vulpes
iungit²⁷ bovem; omnes ascendunt cha-
mulcum.

— Age, age! — clamat vultes — festina! neque chamulcus neque ornatus noster est.

Bos loco non movetur. Tum repente vulpes
e chamulco exsilit et clamat :

— Manete in chamulco, barones!²⁸ Iam
bos vos ducet!

Et velocissime aufugit.

Ursus et lupus laeti desiliunt et invadunt

bovem, ut in frusta²⁹ discerpant. Tum vident
se deceptos esse.³⁰

Cachinnus³¹ vulpis procul auditur.

7 tyúkól 8 eldug 9 jaj 10 kár 11 elvész 12 ugyan
 ugye? 13 folytat 14 kér 15 kaesa 16 kivesz 17 kesereg
 18 hasonlóképen 19 juhakol 20 bőr 21 lenyűz 22 szalma
 23 kitöm 24 szánkó 25 kerít 26 lószerszám 27 befog
 28 tökfilkó 29 ízekre 30 rászed 31 kacaj.

De duobus rei¹ rusticae¹ scriptori-
bus¹ antiquis.¹

Scripsit *Adrianus Fejér.*

II. (Altera pars.)

De M. Terentio Varrone.

M. Terentius Varro, maximus Romanorum polyhistor² (qualis apud nos Hungaros Samuel Brassai erat) natus esse dicitur anno 116-o a. Chr. n. in civitate Reate, in agro Sabino. Mortuus est anno 28-o procul³ negotiis,³ totusque⁴ litteris⁴ deditus.⁴

Nostra⁵ maxime interest⁵ opus, cui inscribitur «De re rustica» ll. III.

M. Porcius Cato De re rustica librum ex sua experientia scripsit, sed Varro iam studiis⁶ et litteris⁶ rei⁶ rusticae⁶ Graecorum⁶ et Romanorum⁶ opulentissimis⁶ utitur,⁶ imo permulta petit⁷ etiam a Magone Punico,⁸ cuius opus De re rustica amplissimum⁹ (librorum 28!) senatus Romanus capta Carthagine in¹⁰ Latinum¹⁰ quoque traduci¹⁰ iussit.¹⁰

In opere Varronis dominorum¹¹ agro colendo¹¹ operam¹¹ dantium¹¹ societas¹¹ in convivio hilariter delectatur¹² atque inter¹³ pocula¹³ convivarum¹⁴ quisque¹⁴ de ea parte suae professionis¹⁵ sermocinatur,¹⁶ quam et ipse maxime callet,¹⁷ id¹⁸ est¹⁸ in qua versatissimus¹⁹ esse videtur.

Participes convivii et sermocinandi sunt

1 ókori gazdasági író 2 sokat tudó, olyan tudós,
ki a tudomány igen sok ágában otthonos 3 a köz-
ügyektől távol 4 teljesen a tudománynak élve 5 min-
ket érdekel 6 a görögök és rómaiak rendkívül gaz-
dag gazdasági szakirodalmát felhasználja 7 kölcsönöz
8 pún 9 igen terjedelmes 10 latin nyelvre lefordítatt
11 előkelő mezei gazdák társasága 12 mulat 13 poha-
razás közben 14 a vendégek mindegyike 15 hivatás,
foglalkozás 16 beszél 17 valamihez ért 18 azaz,
vagyis 19 legiártásabb.

sequentes: C. Fundanius, C. Agrius, Socratus, eques Romanus, P. Agrasius publicanus,²⁰ quos²¹ cum intrasset, spectantes²¹ in²¹ pariete²¹ pictam²¹ Italiam²¹ offendit²¹ Varo.

Ali quanto²² post²² adveniunt C. Licinius Stolo et Cn. Tremelius Scrofa.

Forma igitur dicendi²³ est dialogus,²⁴ cui ioca, facetiae,¹⁵ cavillatio,²⁶ salse²⁷ dicta²⁷ citationes²⁸ et proverbia²⁹ inseruntur;³⁰ ioculantur³¹ et disserunt³² convivae, insuper laus³⁸ et honor³³ habetur³³ tribuiturque³³ unicuique,³⁴ qui provocatus³⁵ et non³⁶ gravatus³⁶ suum thema³⁷ totum³⁸ absolvit.³⁸

Quo facto res³⁹ in³⁹ se³⁹ arida³⁹ quasi reviviscit.⁴⁰

In exordio libri II. Varro aequa⁴¹ ac⁴¹ Cato magnis effert⁴² laudibus⁴² agricolas, cum haec dicit:

«Viri magni nostri maiores non sine causa praeponebant⁴³ rusticos⁴⁴ Romanos urbanis.⁴⁵ Ut ruri enim, qui in villa vivunt, ignaviores⁴⁶ quam qui in agro versantur⁴⁷ in aliquo opere faciendo (faciendo): sic qui in oppido sedent, quam qui rura colerent, desidiosiores⁴⁸ putabant. Itaque annum ita divisorunt, ut nonis modo⁴⁹ diebus urbanas⁴⁹ res⁴⁹ usurparent,⁴⁹ reliquis⁵⁰ VII,⁵⁰ ut rura colerent. Quod dum servaverunt institutum,⁵¹ utrumque sunt⁵² consecuti,⁵² ut et cultura agros foecundissimos⁵³ haberent, et ipsi valetudine⁵⁴ firmiores⁵⁴ essent ac ne Graecorum urbana desiderarent gymnasia»...⁵⁵

Homines⁵⁶ autem, qui⁵⁶ nunc⁵⁶ sunt⁵⁶ «relictis falce⁵⁷ et aratro» manus suas non labore, neque agro colendo fatigant,⁵⁸ sed plausu,⁵⁹ id est «manus movere⁶⁰ maluerunt in Theatro ac circo, quam in segetibus⁶¹ ac vinetis,⁶² frumentum locamus⁶³ qui nobis advehat... ex Africa et Sardinia et navibus vindemiam⁶⁴ condimus⁶⁵ ex⁶⁵ insula⁶⁵ Choa⁶⁵ et Chia.⁶⁵ Itaque in qua terra culturam agri docuerunt pastores progeniem⁶⁶ suam, qui condiderunt Urbem, ibi contra⁶⁷ progenies eorum propter avaritiam, contra leges, ex⁶⁸ segetibus⁶⁸ fecit⁶⁸ prata»...⁶⁸ Quod autem est revera moruni⁶⁹ labes,⁶⁹ imo relapsus,⁷⁰ retrogressio!⁷⁰

Operis Varronis libro I. tractatur de agricultura, libro II. de re pecuaria⁷¹ et libro III. exponitur de villaticis⁷² passionibus.⁷³

Ineunte⁷⁴ libro⁷⁴ I. Fundanius et Scrofa commemorant,⁷⁵ quanta «miracula»⁷⁶ veteres rei rusticae scriptores operi suo de agro colendo inseruerint.⁷⁷ Exempli gratia unus haec scribit: «Cum homini pedes dolere coepissent, hoc ter novies cantare debet:

— Terra⁷⁸ pestem⁷⁸ teneto,⁷⁸ salus⁷⁹ hic⁷⁹ maneto⁷⁹ in meis⁷⁹ pedibus.⁷⁹ Deinde terram tangere, despere,⁸⁰ ieenum⁸¹ decantare⁸² iubet». «Multa item alia miracula, pergit⁸³ enarrare,⁸³ Stolo, apud Sasernas⁸⁴ invenies; quae omnia sunt⁸⁵ diversa⁸⁵ ab agricultura, ideo repudianda,»⁸⁶

— Quasi vero, ait Varro, — non apud ceteros quoque scriptores talia reperiantur. An non in magni illius Catonis libro, qui de agricultura est editus, scripta sunt permulta

20 állami bérző, vámos 21 akiket úgy talál vagy
lep meg, amint nézegetik Itália falra festett térképet 22 valamivel később 23 előadás 24 párbeszéd 25 ingerkedés 26 mókázás 27 szellemes ötletek 28 idézetek 29 közmondások 30 vannak, szövődnek 31 tréfálkozik 32 értekezik 33 bők és elismerés az osztályrésze 34 mindegyiknek 35 fölszólítva 36 és nem huzódozva (vagyis szivesen) 37 tételét teljesen kifejtí 38 magábanvéve száraz tárgy 40 meg-elevenedik 41 épen úgy mint 42 dicséretekkel elhalmoz, magasztal 43 többre becsül 44 földmíves, paraszt 45 városlakó 46 téflen, gyáva 47 foglalatoskodik 48 lomha, dologtalan, rest 49 csak közügyekkel foglalkozik 50 többi hét napon; nundinae (sc. feriae) minden kilencedik nap, azaz vásár-, illetőleg vasárnap, a 8 napból álló római hét pihenőnapja, melyen a mezei munka szünetelt és a földmívelő nép is a városba ment adás-vevés végett; ezért ilyenkor hirdették ki a comitia idejét és tárgyat; a kilencednap (novem és dies) elnevezés onnan van, mert mind a két határnapot belevették a sorszámlításba 51 intézmény, szokás 52 elér 53 termékeny 54 egészségesebb, edzettebb 55 testgyakorlóhely, iskola 56 mostani emberek 57 sarló, kasza 58 fáraszt 59 tapsolás 60 mozgat, foglalkoztat 61 vetést szántóföld 62 szőlő 63 fogad, hérel 64 bor 65 beraktároz, hozat (görög borokat Chos = Cos és Chios szigetéről) 66 ivadék 67 ellenkezőleg 68 a szántóföldekhez rétet, legelőt csinált 69 erkölcsi hanyatlás 70 visszaesés, visszafejlődés 71 állattenyésztés 72 a mezei jószágban, majorban lévő 73 legelő, legeletetés; pastio villatica = majoros gazdaság 74 első könyv elején 75 felemlít 76 csoda; csodálatos, szokatlan, furesa dolog 77 beleszű 78 ennek a szólás-mondásnak mintájára: «ujjság hasamba (mikor először eszik valaki pl. idei buronyát), betegség pokolba l, talán így lehetne fordítani: betegség a pokolba 79 egészség a lábamba 80 kiköp 81 étlen, éhomra 82 elénekel 83 folytatja elbeszélését 84 római név 85 különböző, elüt valamitől (= egészen más, mint...) 86 elvet.

similia, ut haec? Quemadmodum⁸⁷ placentam⁸⁸ facere oporteat, quo⁸⁹ pacto⁸⁹ libumi,⁹⁰ qua⁹¹ ratione⁹¹ pernas⁹² salire.⁹³

— Illud non dicas — inquit Agrius, — quod scribit: «Si velis in convivio multum bibere, caenareque libenter, ante esse⁹⁴ oportet brassicam⁹⁴ crudam⁹⁴ de⁹⁴ aceto» ...⁹⁴

Verum⁹⁵ haec omnia diiungenda⁹⁶ esse videntur ab agricultura.

Quoniam «agricultura non modo est ars, sed etiam necessaria ac magna, eaque est scientia, quae docet, quae sint in quoquo⁹⁷ agro⁹⁷ serenda⁹⁸ ac facienda, quaeque terra maximos perpetuo⁹⁹ reddat fructus».

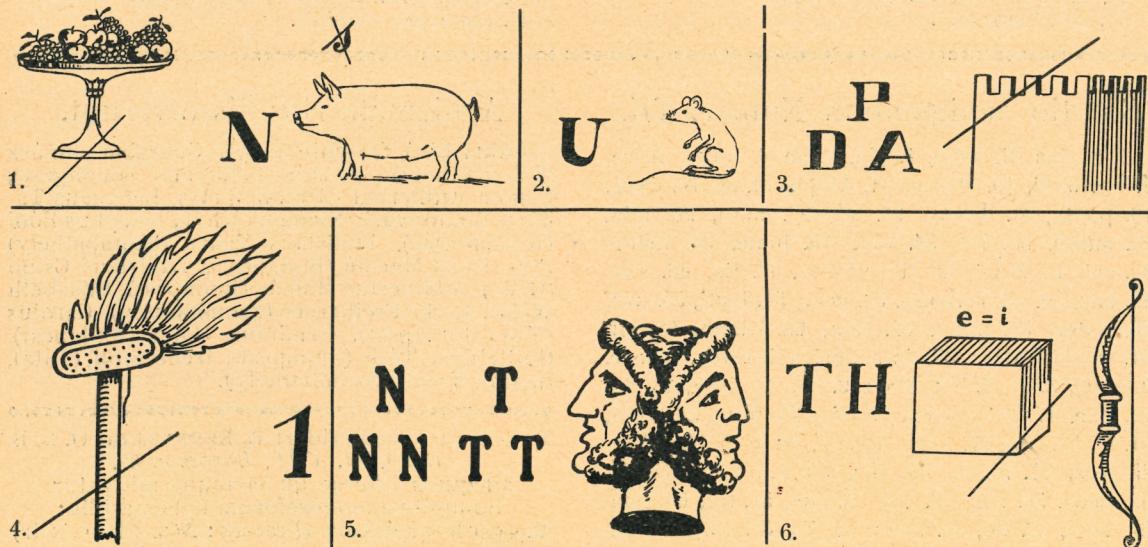
«Utilissimus autem is ager, qui salubrior¹⁰⁰ est, quam alii, quod ibi fructus... Quare ubi salubritas¹⁰¹ non est, cultura non¹⁰² aliud¹⁰² est,¹⁰² atque¹⁰² alea¹⁰⁸ domini¹⁰³ vitae,¹⁰³ ac rei¹⁰⁴ familiaris.¹⁰⁴ Nec¹⁰⁵ haec¹⁰⁵ non¹⁰⁵ diminuitur¹⁰⁵ scientia.¹⁰⁵ Ita enim salubritas, quae ducitur¹⁰⁶ e coelo ac terra, non¹⁰⁷ est¹⁰⁷ in¹⁰⁷ nostra¹⁰⁷ potestate,¹⁰⁷ sed in naturae; ut tamen multum¹⁰⁸ sit¹⁰⁸ in¹⁰⁸ nobis,¹⁰⁸ quod¹⁰⁸ graviora quae sunt, ea diligentia leviora facere possunus. Etenim si propter¹⁰⁹ terram aut aquam, odoremve,¹¹⁰ quem aliquo loco eructat,¹¹¹ pestilentior¹¹² est fundus,¹¹³ aut propter coeli¹¹⁴ regionem¹¹⁴ ager calidior sit, aut ventus non bonus flet: haec vitia emendar¹¹⁵

solent¹¹⁵ domini¹¹⁶ scientia¹¹⁶ ac sumptu.¹¹⁶ Quod¹¹⁷ permagni¹¹⁷ interest,¹¹⁷ ubi sint¹¹⁸ positaeville, quantae sint, quo¹¹⁹ spectent¹¹⁹ porticibus,¹²⁰ ostiis ac fenestris. An non ille Hippocrates medicus in magna pestilentia,¹²¹ non unum agrum, sed multa oppida scientia servavit?

Sic Varro in genere de agricultura. De partibus¹²² autem. — Rev. Domino Moderatorre concedente¹²³ — alio¹²⁴ tempore,¹²⁴ occasione¹²⁵ data.¹²⁵

⁸⁷ hogyan ⁸⁸ lépeny ⁸⁹ mi módon ⁹⁰ főleg áldozati kalács ⁹¹ miképen ⁹² sonka ⁹³ beszóz, bepárol (ld. Catóról szóló cikket) ⁹⁴ edere = enni; savanyított nyers káposzta (ld. a Catóról szóló cikkünket) ⁹⁵ pedig, de ⁹⁶ szétválaszt elkülönít ⁹⁷ minden egyes földön ⁹⁸ vet ⁹⁹ állandóan, rendesen ¹⁰⁰ egészséges ¹⁰¹ egészség, jó levegő ¹⁰² nem más, mint (= atque az alapfokú hasonlításnál aliud után) ¹⁰³ kockajáték, kockaráratétele a földesúr életének ¹⁰⁴ családi vagyonnak ¹⁰⁵ kettős tagadással: de ezt is lehet kisebbíteni, enyhíteni szakismerettel, tudással ¹⁰⁶ származik, ered ¹⁰⁷ nem áll hatalmunkban ¹⁰⁸ mégis sok függ tölünk, mert (= quod) ¹⁰⁹ miatt ¹¹⁰ és (= ve) szag, kigözölgés, kipárolgás ¹¹¹ kiáraszt ¹¹² egészségtelen, rossz levegőjű ¹¹³ földbirtok, telek ¹¹⁴ égtáj, éghajlat ¹¹⁵ megjavítható rendesen ¹¹⁶ a földesúr, telkesgazda költségén és szaktudása révén ¹¹⁷ mert sokat számít ¹¹⁸ fekszik ¹¹⁹ hova, merre néz ¹²⁰ oszlopos tornáca ¹²¹ pestis, dögvész (Kr. e. 430-ban, Athénben, a peloponnesusi háború alatt) ¹²² részletekről ¹²³ engedélyével ¹²⁴ máskor ¹²⁵ alkalomadtán.

AENIGMATA.

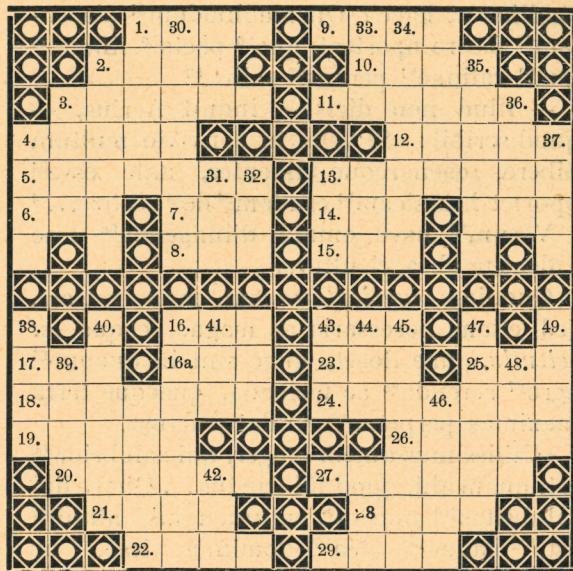

Series directae:

1. . . nostra brevis est
2. forma verbi: sum.
3. semper colenda est.
4. forma verbi: mico
5. sapiens Rotherodamus philologus ac paedagogus scriptor
6. piscis facit, litt. inversis
7. coniunctio temporalis vel loci
8. forma verbi: sum
9. flumina petunt
10. instrumentum antiquum, quo latrones morte cruciabantur
11. tectum tegit
12. prima pars verborum novorum: . . . viola, . . . modern
13. instrumentum scribendi
14. flamma facit, litt. inversis, 1. persona
15. eiusmodi . . .
16. in quo aves volitant
- 16a. numerale, relict. ult. litt.
17. adverbium temporale
18. Romae fuit peregrinus et urbanus
19. adiectivum e verbo num. 16. feminini gen.
20. talis est arbor alta; masc. gen., litt. inv.
21. pron. poss.
22. pron demonstr.
23. imper. verbi num. libr.
24. rex Romanorum
25. forma verbi: amo
26. maritus Proserpinæ
27. parvuli faciunt hominibus ridiculis, 1. pers. sing.
28. si haec frangitur, adest mors.
29. urbs aeterna.

Series libratae:

1. morbo afficit sanguinem
2. incolae Sicaniae
4. cursores appetunt
13. pars intima corporis
16. rex Pergami
30. talis est amicus carissimus
31. sicut direct. 7

Paulus Farkas.

32. sicut direct. 8
33. vox salutandi
34. vir Romanus, captivus Carthaginis
35. una vocali interposita: qui longe abest a primo loco
36. pars cruris, litt. inversis
37. oppidum Hispaniae, apud Gades
38. rivus habet
39. deus belli apud Graecos
40. tale est medicamen
41. forma verbi: sum
42. forma verbi: sum
43. hiemem sequitur
44. mercator facit, pers. 1.
45. in quo ara est
46. avis nocturna
47. vestis imperatoris in bello, relicta ult. syll.
48. facio, cum aliam vestem induo
49. cognomen Ovidii.

=====

Solutio aenigmatum Numeri VII.

1. Series directae. 1. ala, 3. ac, 4. telus, 5. re, 7. no. 9. si, 10. Roma, 11. Alape, 14. at, 15. evoe, 16. poeta, 20. Ianus, 21. ac, 22. amo, 28. oda, 29. sutor, 33. Ra, 34. ora, 35. bene, 36. ustor, 40. est, 41. MÁV, 42. Herodotos, 43. tis, 46. vae, 48. sus, 50. ad, 52. emo, 53. acer, 54. tecti, 55. ore, 56. pater, 57. onus, 61. Eva, 62. Diana, 63. eu, 64. sus, 66. Atlas, 67. lima. Series libratae. 1. acer, 2. anus, 3. at, 6. lex, 8. os, 9. sol, 12. imo, 13. ap, 14. ave, 17. tot, 18. ea, 19. pia, 23. mus, 30. dum, 31. at, 32. ora, 37. Ares, 39. eos, 41. met, 44. Adria, 45. vos, 47. ratus, 49. eos, 50. amet, 51. Doris, 52. ecce, 53. aer, 56. Po, 58. ana, 59. tui, 60. uva, 61. eius, 62. de, 65. anas, 68. lis, 69. amo, 70. sa.

Aenigmata rite dissolverunt.

Julius Biró (Szombathely), Georgina Juhász (Szombathely), Rosalia Feldmann (Budapest), Gisella Autheried (Szombathely), Ladislaus Ta-kács (Dombovár), Nicolaus Klein, Iosephus Bódi (Kistújszállás), Ladislaus Veder (Szombathely) Franciscus Marthé (Budapest), Ladislaus Csipő (Győr), Adalbertus Molnár (Budapest), Elisabeth Weisz, Livia Freiberger (Szombathely), Carolus Tóth (Budapest), Erminius Happ (Budapest), Guillelmus Tóth (Budapest), Irene Stoll (Tata), Justina Varga (Szombathely).

=====

Moderator ephemericidis: E. KEMENES dr. O. S. B. Budapest, VIII., Baross-u. 62.
ad quem litterae quaecunque mittantur.
Sumptibus moderatorum ephemericidis:
Magyar Középiskola. (Praeses: ACSAY ISTVÁN dr.).